

Oddział w Łowiczu: zasób

Zasób łowickiego oddziału APW według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. obejmuje **311 zespołów** archiwalnych, liczących **82 795 jednostek**, co daje **776,45 metrów bieżących** akt. W zbiorach znajdują się głównie materiały aktowe, które chronologicznie sięgają wieku XVII aż po czasy współczesne, a dotyczą Łowicza i obecnego powiatu łowickiego. Wyjątkiem są archiwalia ze zbioru Władysława Tarczyńskiego, w których, obok materiałów służących poznaniu dziejów i spraw z regionu łowickiego, znajdziemy także interesujące źródła do badań w skali ogólnopolskiej.

Do najciekawszych w zasobie archiwalnym należą **Akta miasta Łowicza** z lat 1783-1950, które w dziale dokumentującym instytucje administracji ogólnej są największym z zespołów archiwalnych. Akta liczą 4770 jednostki i ponad 42,65 mb, z których większość pochodzi z okresu międzywojennego. Ponad 1300 j.a. zespołu stanowią domowe księgi meldunkowe, które posiadają indeks osobowy mieszkańców. Ich odnalezienie jest możliwe poprzez wyszukiwarkę <http://www.warszawa.ap.gov.pl/wyszukiwarki/lowicz-m/index.html>

Wyjątkową rangę posiadają **szczątki akt 14 cechów** działających w przeszłości w Łowiczu. Chronologicznie większość łowickich dokumentów i akt cechowych pochodzi z XIX i XX wieku, ale są także sięgające XVII i XVIII stulecia. Do najstarszych należy m.in. księga posiedzeń sądu cechu szewców, prowadzona od 1631 roku i kontynuowana systematycznie do 1834 r. czy przywilej króla Jana Kazimierza dla cechu stolarzy, szklarzy i tokarzy z 1652 r. z pieczęcią kancelarii królewskiej i podpisem władcy. W zespole cechy w Bolimowie znajduje się najstarszy chronologicznie dokument w zasobie przywilej króla Zygmunta III Wazy dla cechu szewców w Bolimowie.

Liczną objętościowo grupę reprezentują w archiwum **akta administracji ogólnej** z terenu powiatu łowickiego, szczególnie ważne do badania życia politycznego, społeczno-gospodarczego i kulturalnego wsi w XIX-XX wieku. Akt **administracji specjalnej** jest stosunkowo nieduży i stanowią je szczątki zespołów. Do ciekawszych w tym dziale zaliczyć trzeba dokumentację komisji konskrypcyjnych (poborowych) z Łowicza i powiatu z okresu zaborów, a z lat bardziej współczesnych: Więzienia w Łowiczu (1918-1944), Inspektora Szkolnego (1919-1949) i Powiatowego Komitetu Opieki Społecznej (1940-1949).

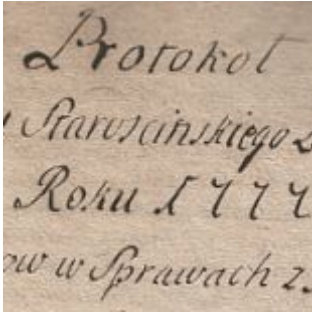

Pod względem objętościowym największą grupę dokumentacji stanowią akta **instytucji wymiaru sprawiedliwości**. Wykorzystywane są one nie tylko do celów naukowych, ale przede wszystkim do regulacji spraw majątkowych i ustalania praw własności.

Akta stanu cywilnego różnych wyznań figurują w archiwum od niedawna. Poza aktami z parafii rzymskokatolickich, w zasobie przechowywane są także akta stanu cywilnego okręgów bożniczych, parafii prawosławnych, ewangelickiej i mariawickiej z XIX i XX w. z Łowicza i pow. łowickiego. Zdecydowana większość akt metrykalnych z najstarszego okresu przechowywana jest w Archiwum Diecezjalnym w Łowiczu i Archiwum Państwowym w Łodzi. Na specjalną uwagę w łowickich zbiorach zasługują akta instytucji i organizacji politycznych, społecznych, kulturalnych i zawodowych. Jakkolwiek stan ich zachowania bywa niekiedy szczątkowy, pozostają one wartościowym materiałem badawczym do studiów regionalnych.

Chlubą łowickiego archiwum jest posiadania **zbioru archiwaliów Władysława Tarczyńskiego** (1845-1918), społecznika, literata i zbieracza pamiątek historycznych z Łowicza. Są one częścią tzw. zbiorów bibliotecznych, otwartego w 1907 r. Muzeum Starożytności i Pamiątek Historycznych w Łowiczu oraz działającego w mieście przed II wojną światową Muzeum Miejskiego im. Władysława Tarczyńskiego. Po wojnie zbiory te zostały rozparcelowane i w części powróciły z WAP w Łodzi do Łowicza w 1980 r. W łowickim archiwum liczą obecnie 402 jednostki. Trzon zbioru stanowią archiwalia z okresu staropolskiego, przy czym ten znaczący fragment wykracza daleko poza tematykę łowicką. Znajdują się wśród nich m.in. dokumenty królów i prymasów polskich, listy i rękopisy wybitnych osób życia politycznego, rozkazy i odezwy dowódców powstań narodowych i in., są też fotografie, afisze, kalendarze, książki dawnej drukarni prymasowskiej w Łowiczu itp.

Na koniec wypada jeszcze wspomnieć o licznych w zasobie zespołach rodzinnych (**Szajdingów, Pawłyszko,**

Xiężopolskich, Dąbrowskich, Świątkowskich, Zbudniewków), zbiorach fotografii, afiszów, rękopisów i druków ulotnych oraz zbiorach bibliotecznych AP w Łowiczu, wśród których, oprócz książek o tematyce regionalnej, opracowań z archiwistyki i archiwoznawstwa, są dzienniki urzędowe i monitory (z lat 1918-1954) oraz gazety i czasopisma regionalne.

		
<p>Karta tytułowa księgi wpisów archikonfraterni kupieckiej w Łowiczu z lat 1662-1758, Zbiór Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu, sygn. 50</p>	<p>Karta tytułowa księgi praw dla chłopców konfraterni kupieckiej w Łowiczu z lat 1736-1767, Zbiór Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu, sygn. 51</p>	<p>Karta tytułowa księgi protokołów Urzędu Starościńskiego w Łowiczu z lat 1768-1785, Zbiór Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu, sygn. 39</p>
		
<p>Herb Prawdzic na odcisku lakowym pieczęci sygnetowej Józefa Chełmońskiego (dziadka malarza), Zbiór Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu, sygn. 75</p>	<p>Gazeta Urzędowa dla powiatu łowickiego i sochaczewskiego, Nr 1 z 21 grudnia 1918 r., Zbiory biblioteczne archiwum, sygn. 555</p>	<p>Wyjście włościan po nabożeństwie z kościoła w Złakowie Kościelnym, fot. NN z 1932 r., Materiały regionalne z terenu miasta Łowicza i powiatu łowickiego, sygn. 5</p>

		
<p>Przywilej arcybiskupa Michała Poniatowskiego z 1792 r. dla Tomasza Borakowskiego, wójta wsi Bocheń w kluczu chruślińskim, Zbiór Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu, sygn. 35</p>	<p>Świadectwo dojrzałości biskupa Władysława Miziołka z 1934 r., absolwenta Gimnazjum Państwowego im. Ks. J. Poniatowskiego w Łowiczu, I Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Ks. Józefa Poniatowskiego w Łowiczu, sygn. 24</p>	<p>Widok kolegiaty łowickiej z lat okupacji niemieckiej 1939-1945, fot. NN z ok. 1944 r., Materiały regionalne z terenu miasta Łowicza i powiatu łowickiego, sygn. 10.</p>

Informatory o zasobie:

1. Wojtylak M.: *Informator o zasobie archiwalnym Archiwum Państwowego m. st. Warszawy Oddział w Łowiczu*. Łowicz 1993, ss. 59. Rec. J. Leśniewska: *Archeion*. T. 96. Warszawa 1996, s. 215-217.
2. *Archiwum Państwowe m. st. Warszawy Oddział w Łowiczu. Informator o zasobie archiwalnym*, oprac. M. Wojtylak. Warszawa 2008, ss. 200. Rec. A. Owczarek-Cichowska: *Rocznik Mazowiecki*. T. XXI. 2009, s. 315-317.

Źródła drukowane z zasobu:

1. *Nie wybiła godzina wybawienia z otchłani nieszczęść...* Kronika dziejów Łowicza Władysława Tarczyńskiego, oprac. M. Wojtylak. Warszawa 2015, ss. 421.
2. *Skarby łowickiego archiwum*, oprac. M. Wojtylak. CDN. Notatnik kulturalny Galerii Browarna. Vol. 3. Nr 1(17). 2000, nlb.
3. *Tadeusz Gumiński, Na drodze do wolności. Polska Organizacja Wojskowa i 11 listopada 1918 r. w Łowiczu*, podał do druku Marek Wojtylak, Warszawa – Łowicz 2018, ss. 60.
4. *Władysław Tarczyński (1845-1918) i jego zbiory*. Kalendarz na 2018 rok, oprac. M. Wojtylak. Łowicz 2017, ss. 14.
5. *Wysperane w Archiwum. Kartki z dziejów Łowicza i Ziemi Łowickiej*, oprac. M. Wojtylak. Łowicz 2017, ss. 208.

Opracowania szczegółowe o zasobie:

1. Wojtylak M.: *Akta gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych powiatu łowickiego w XIX i XX w.* *Archeion*. 95: 1995, s. 43-57.
2. Wojtylak M.: *Akta Komisji Dobrego Porządku w Łowiczu (1781-1784)*. T. 100: 1999, s. 97-108.
3. Wojtylak M.: *Akta łowickich cechów w zasobie archiwum w Łowiczu*. *Roczniki Łowickie*. T. I. Łowicz 2003, s. 139-170.
4. Wojtylak M.: *Akta miejskie w zbiorach archiwum w Łowiczu*. T. 100: 1999, s. 203-208.
5. Wojtylak M.: *Archiwalia rodzinne w zasobie Archiwum Państwowego w Warszawie Oddział w Łowiczu*. *Roczniki Łowickie*, T. XIII: 2015. Łowicz 2016, s. 5-6.
6. Wojtylak M.: *Archiwalny dar hr. Jana Moszyńskiego z Sójek dla muzeum Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu*. *Kutnowskie Zeszyty Regionalne*. T. III: Kutno 1999, s. 199-236.
7. Wojtylak M.: *Dokumenty exodusu ludności stolicy w zasobie Oddziału Archiwum Państwowego m. st. Warszawy w Łowiczu*. *Kronika Warszawy*. Nr 2/121: 2004, s. 80-84.
8. Wojtylak M.: *Dokumenty Haliny Świdarskiej-Konecznej w zasobie Archiwum Państwowego m. st. Warszawy*

- Oddział w Łowiczu. Roczniki Łowickie, T. IX: 2011, Łowicz 2012, s. 308-312.*
9. Wojtylak M.: *I wojna światowa w dokumentach Archiwum Państwowego w Warszawie Oddział w Łowiczu. Roczniki Łowickie, T. XII: 2014, Łowicz 2015, s. 88-159.*
 10. Wojtylak M.: *Mickiewicziana wśród archiwaliów zbioru Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu. Siódma Prowincja. Nr 1-2: 1999, s. 22-23.*
 11. Wojtylak M.: *Materiały do działalności służb budowlano - inżynierskich w Łowiczu i powiecie łowickim w XIX w. w zasobach archiwalnych. Archeion, T. CXV: Warszawa 2014, s. 535 - 557.*
 12. Wojtylak M.: *Materiały dotyczące II wojny światowej w zasobie Archiwum Państwowego w Łowiczu. Roczniki Łowickie, T. VII: 2009, Łowicz 2010, s. 155-174.*
 13. Wojtylak M.: *Materiały dotyczące Nieborowa i Arkadii w zasobie łowickiego oddziału Archiwum Państwowego w Warszawie, [w:] Nieborów i Arkadia - 70 lat Muzeum Księga Pamiątkowa. Nieborów i Arkadia 2015, s. 414 - 425.*
 14. Wojtylak M.: *Pozostałość aktowa rzemiosła z II wojny światowej na Mazowszu na przykładzie dokumentacji Powiatowej Grupy Rzemiosł na powiat łowicki w Łowiczu. Archiwista Polski. Nr 4: 2003, s. 33-45.*
 15. Wojtylak M.: *Więzenie w Łowiczu i jego spuścizna aktowa (1918-1944). Roczniki Łowickie. T. III: 2005, Łowicz 2006, s. 259-270.*
 16. Wojtylak M.: *Z archiwum rodzinnego Wodzińskich z Kter. Kutnowskie Zeszyty Regionalne. T. VI: Kutno 2002, s. 321-336.*
 17. Wojtylak M.: *Zbiory biblioteczne Władysława Tarczyńskiego w Łowiczu. Łowicz 1993, ss. 35.*
 18. Wojtylak M.: *Zbiory łowickie Tadeusza Gumińskiego w zasobie Archiwum Państwowego w Łowiczu. Roczniki Łowickie. T. II: Łowicz 2004, s. 29-36.*